
Analiza evoluției investițiilor de capital în România

Prof. univ. dr. Gabriela ANGHELACHE

Academia de Studii Economice din București

Conf. univ. dr. Mirela PANAIT

Universitatea „Petrol-Gaze” din Ploiești

Abstract

În acest articol, autorii se preocupă de investițiile de capital care au fost realizate în economia României. În cadrul cercetării, sunt propuse măsuri, care ar trebui să conducă la creșterea investițiilor; întrucât fluxurile de capital sunt capabile să sprijine dezvoltarea economiei României, aspect cu atât mai important în perioada de recuperare, după impactul crizei economico-financiare. Aceasta este de asemenea valabil pentru orice economie națională din Europa. Cercetarea include o analiză pe bază de indicatori, care reflectă numărul țărilor care dezvoltă investiții în România, numărul companiilor cu capital străin înființate.

Cuvinte cheie: capital, investiții, rezultate, sector, resurse financiare

Clasificare JEL: E22, F21

Introducere

Rezultatele economico-sociale înregistrate de România după 2010 evidențiază o cădere fără precedent.

Unitatea indicatorilor pe baza cărora se poate evalua, cantitativ și calitativ, evoluția economică marchează un trend ascendent față de perioadele anterioare.

Rezervele valutare ale Băncii Naționale au înregistrat o ușoară creștere, fiind satisfăcătoare la sfârșitul anului 2015, prin atragerea unei cantități de valută existentă la populație.

Un calcul simplu conduce la concluzia că, în prezent, se mai află la populație, nedepusă în conturi bancare, suma de circa opt-nouă miliarde de euro/dolari.

Deși exporturile se vor menține la un nivel ridicat, păstrându-și trendul manifestat în ultimii ani totuși datorită sporirii și a importurilor, soldul balanței comerciale va rămâne deficitar.

Obținerea de noi credite va depinde de modul în care România va acționa în procesul de integrare în Uniunea Europeană și va depinde accesarea fondurilor europene și atragerea de investiții străine directe.

Din 1990 și până în prezent s-a înregistrat constant un deficit al balanței de comerț exterior.

În circumstanțele prezentate, nu există, practic, prea multe măsuri salvatoare. Printre acestea: atragerea investițiilor de capital străin în România ar fi una de dorit, dar nesiguranța evoluției economiei românești și lipsa unui cadru legislativ coerent nu stimulează investitorii străini.

În ceea ce privește redresarea economică pe calea investițiilor de capital, am menționat atragerea investițiilor de capital străin, deoarece despre perspectiva creșterii importante a capitalului real autohton este mai dificil de crezut că va fi soluția optimă.

În situația în care s-a ajuns, nici societățile private care apar consolidate nu vor mai putea să se lanseze în procesul de privatizare din cauza lipsei de surse financiare. Nu se poate recurge nici la credite în scop de investire sub formă de capital, nu numai datorită prevederilor legale, ci și datorită dobânzilor ridicate practicate de băncile comerciale.

În acest context, atragerea de capital și de investiții autohtone și străine este o cale de evoluție reală în orice situație economică, atât în România, cât și în lume, și în Europa în special.

Este lesne de înțeles că investițiile străine majore ar avea ca efecte: înlocuirea împrumuturilor la care trebuie să recurgă România; re tehnologizarea societăților și regiilor autonome; introducerea unui nou model de management; asigurarea calificării și specializării personalului; folosirea segmentelor de piață externe proprii ale celor ce investesc, eliminându-se astfel concurența externă; ridicarea calității producției și, nu în ultimul rând, descentralizarea activității și dezvoltarea economiei de piață.

Literature review

Aguiar și Gopinath (2007), Baxter și Kouparitsas (2005) se preocupă de ciclicitatea afacerilor, Justiniano, Primiceri și Tambalotti (2010) analizează corelațiile dintre șocurile investiționale și ciclicitate. Aisen și Veiga (2013) studiază impactul instabilității politice, ca factor de influență a creșterii economice. Anghel (2013) descrie managementul și analiza portofoliilor. Anghel, Anghelache, Stanciu și Popovici (2016) abordează procesul decizional în sfera investițiilor. Anghelache, Anghelache și Sacală (2016), Anghelache, Manole și Diaconu (2016) au analizat dinamica investițiilor de capital în România, Anghelache și Armeanu (2008) s-au preocupat de modelarea evaluării proiectelor de investiții. Anghelache, Jweida, Popovici și Stanciu (2016) au studiat influența investițiilor străine directe asupra exportului, în timp ce Anghelache și Manole (2015) s-au orientat asupra corelației PIB-investiții.

Ebner și Bocek (2015) dezvoltă pe tema suportului pentru investiții în active necorporale, Okhrimenko și Manaenko (2014) tratează caracteristicile determinantilor suportului pentru investiții. Eckhardt și Nunnenkamp (2007) au analizat impactul ISD asupra dezvoltării, la nivel regional, în țările dezvoltate. Gennaioli, Ma și Shleifer (2015), Greenwood și Shleifer (2014) se preocupă de așteptări și rezultate așteptate, în contextul procesului investițional. Popielas (2012) utilizează cazul fondurilor de investiții pentru a descrie armonizarea la nivel de Uniunea Europeană a serviciilor. Radev (2014) prezintă unele concepte ale creșterii economice.

Metodologie și date

• Creșterea investițiilor, o necesitate obiectivă

După cum este cunoscut, reînnoirea fondurilor fixe, perfecționarea acestora, dezvoltarea de noi capacități de producție dotate la nivelul cerințelor tehnologice pe plan internațional reprezintă priorități pentru orice economie care dorește să se mențină în echilibru și să se înscrie într-un proces constant de dezvoltare la nivel macro.

În țări cum este România, care s-a aflat în proces de tranziție către economia de piață, nevoia atragerii de investiții în domenii care sunt pretabile a se dezvolta este o necesitate obiectivă.

România, ca și celelalte țări est-europene, a moștenit o dezvoltare industrială integrată în care capacitățile de producție lucrau interdependent și asigurau, la un

nivel calitativ mai mult sau mai puțin corespunzător, produsele necesare pieței interne și un surplus pentru exporturi pe piețe care acceptau calitatea produselor respective.

Din anul 1990, a început un amplu proces de transformare a economiei românești dintr-una super-etatizată într-o economie de piață. Ideea apare nu numai benefică, ci vitală pentru asigurarea unei noi relansări a industriei din România.

De la aceste intenții, până la modalitățile concrete prin care s-a încercat realizarea în practică a reformei economice și privatizării este o cale ceva mai lungă.

Ne amintim că în anul 1990 s-au emis două ipoteze care, abordate în asocierea lor, dau o imagine globală asupra nivelului economiei românești din acea perioadă, constituindu-se, totodată, în teze ale strategiilor de reformă, restructurare și privatizare elaborate ulterior.

Pe de o parte, s-a vorbit despre agricultura „producțiilor record“ și cu multe alte aspecte criticabile, făcându-se „marele pariu cu agricultura“.

La douăzeci și șase de ani după lansarea acestui pariu, se poate constata, cu mare dezamăgire și îngrijorare crescândă, faptul că acest pariu a fost nu abandonat, ci practic spulberat de o realitate care face ca agricultura să fi regresat, din toate punctele de vedere (dotare, agrotehnici, rezultate etc.), până la un stadiu comparabil, eventual, cu cel interbelic.

Pe de altă parte, despre industrie s-a afirmat axiomatic cum că ar fi „o grămadă de fiare vechi“, rod al unei concepții „megalomane“.

Acum constatăm că aceste fiare vechi sunt și teribil de ruginite, fără ca în locul lor să se fi implementat ceva deosebit, în spiritul tehnicii sfârșitului de mileniu.

Un aspect important, ce ar fi trebuit avut în vedere de cei care au preluat destinele economiei naționale, îl constituia necesitatea de a se continua, termina și da în exploatare investițiile aflate în curs de realizare la acea dată.

Din păcate, în multe astfel de cazuri, lucrările au fost întrerupte, amânate sau sistate, inducând mari pierderi atât întreprinderilor implicate, cât și economiei în ansamblu.

Pe acest fond, evoluția investițiilor a fost diferită față de alte sectoare ale economiei naționale.

Astfel, într-o primă etapă după 1990, s-a remarcat o scădere drastică a fondurilor de investiții repartizate centralizat, germenii capitalului privat neputând suplini golul lăsat de întreruperea activităților și nealocarea de noi sume de la bugetul de stat în acest domeniu.

Așa se face că, în primii trei-patru ani după 1990, s-a evidențiat alocarea de fonduri pentru unele modernizări, capitalul privat axându-se pe investiții în domeniul re tehnologizării (în special prin importuri de utilaje și alte mijloace fixe în general) sau construirea de capacități de producție sau desfăcere de mărime redusă.

Desigur, aceasta este o caracteristică a economiei de piață, dar în acest mod s-au irosit multe resurse în cadrul proiectelor de investiții în curs de realizare.

Într-o a doua etapă, se constată că resursele create în procesul privatizării au fost direcționate către investiții, proces ce ar fi putut fi mai susținut în condițiile unei legislații fiscale mai stimulative.

Pe acest fond, volumul investițiilor, chiar și în condițiile de criză economică puternică, internă și internațională, s-a menținut la un nivel constant, cu ușoare creșteri de la o perioadă la alta, până în 2008, când s-au declanșat efectele crizei.

Specific este faptul că fondurile pentru investiții au fost direcționate către importuri de utilaje, neglijându-se capacitatea industriei românești de a deveni, prin re tehnologizare, competitivă la nivelul pieței externe.

În aceste condiții, relansarea industriei românești, a economiei în general, în contextul legităților și cerințelor economiei de piață, nu numai că rămâne un deziderat, dar se constată că nivelul de degradare, atât a mării industrii, cât și a celorlalte sectoare de activitate, se accentuează, acest proces căpătând un trend ireversibil. Se remarcă atât trendul, cât și ponderea superioare ale investițiilor pentru mijloace fixe, comparativ cu cele alocate construcțiilor. Principalele investiții realizate în perioada analizată au fost direcționate către industria prelucrătoare, industria electrică și termică, agricultura și sectorul terțiar (comerț, poștă și telecomunicații, administrație publică).

Investițiile din sectorul public, a căror principală destinație o constituie lucrările de infrastructură, au fost orientate cu precădere spre domeniile de interes național: energie electrică, industria extractivă, industria prelucrătoare, dar și în domeniul poștei și telecomunicațiilor.

Se remarcă ritmul de creștere în programe de interes european și ponderea accentuată a investițiilor pentru utilaje. Investițiile din sectorul privat, și ele în creștere, au fost orientate cu precădere spre achiziționarea de utilaje de transport, mai ales din import. În acest sector, investițiile au fost direcționate cu precădere în sfera terțiară, în special în domeniul comerțului.

• Factori cu efect asupra creșterii investițiilor

Un exemplu extrem de semnificativ în acest sens l-ar putea constitui obiectivul programatic, de mare acuitate și actualitate, căruia i-au fost subsumate de către clasa politică eforturi, demersuri și decizii de sacrificiu, respectiv aderarea României la structurile economice și politice vest-europene, respectiv la Uniunea Europeană și la NATO.

În contextul noii situații geopolitice și economice din Europa, aderarea la aceste structuri a reprezentat, chiar abstracție făcând de tema, oricum hiperbolizată, a „reintegrării României în Europa”, un deziderat cu profunde determinări obiective, de natură economică și politică, la fel de important și de mult dorit de oricare dintre români.

Modalitatea de abordare a problemei aderării, de către România, pe de o parte, și de către cele două structuri, pe de altă parte, a fost însă diferită.

Este lesne de înțeles că atât NATO, cât și Uniunea Europeană au acceptat în anturajul lor o țară – România – care să aibă stabilitate economică, să dispună de o infrastructură bine pusă la punct și, de asemenea, să aibă o liniște socială și politică internă verificată și garantată, acestea fiind criterii de performanță clar enunțate, valabile pentru toate fostele țări candidate.

Aceste criterii induc cu necesitate un raport de cauzalitate, în sensul că îndeplinirea lor conduce la aderare, care, la rândul său, a devenit o premisă pentru o și mai bună stabilitate din punct de vedere economic, politic și social, pe fondul căreia să fie posibile noi dezvoltări ale structurii, suprastructurii și infrastructurii țării.

Considerăm că a fost greșită opinia celor care au crezut că integrarea României în Uniunea Europeană și în NATO este un fel de panaceu pentru toate problemele și numai în al doilea rând s-au gândit la dezvoltarea infrastructurii și a celorlalte activități macroeconomice.

Vom sintetiza situația creată după anul 1990 până în prezent în felul următor: procesul de restructurare economică nu putea să nu aibă, indubitabil, ca o primă consecință, apariția și creșterea șomajului. De aici, probleme noi pentru România, care nu era obișnuită să folosească, oficial, cuvântul șomaj. În paralel, s-a creat embrionul inflației, al căderii monedei naționale, al evidențierii pregnante a calității precare a unor produse românești al căror acces pe piețele europene a devenit tot mai greu, iar declinul economic general a devenit inevitabil.

În acest context, strategia de a forța, numai pe cale politică, pătrunderea în Uniunea Europeană și în NATO a fost singura opțiune. Oricum, astăzi România este în NATO și de la 1 ianuarie 2007 și în Uniunea Europeană. Cu toate acestea, intuind și ceea ce va urma celor „două aderări“, mai ales în contextul politicii promovate de noul președinte al României, o retrospectivă a spațiului de douăzeci și trei de ani parcurs are sens, fie și numai pentru arhivă.

Cred că era mai fertil dacă se pornea de la faptul că forța de muncă disponibilizată, devenită între timp pătura șomerilor, putea fi utilizată cu eficiență sporită în realizarea cel puțin a unuia dintre criteriile de aderare, respectiv dezvoltarea infrastructurii în țara noastră.

Statul, ca proprietar al unor activități industriale, cum ar fi: producția cimentului, a bitumului și a altor produse necesare dezvoltării șoselelor, drumurilor etc., inclusiv a utilajelor necesare, ar fi putut cu maximă ușurință, imediat după 1990, să treacă la utilizarea forței de muncă disponibilizate și să perfecționeze acest element al infrastructurii.

Ce s-ar fi întâmplat?

În primul rând, o serie de societăți comerciale sau regii autonome, care fie s-au privatizat pe sume discutabile, fie au intrat în dificultăți de producție și de resurse financiare, ar fi devenit foarte profitabile prin exploatarea și valorificarea la intern a unor mari cantități de produse.

Astfel, cel puțin fabricile de ciment din Fieni, Hoghiz, Medgidia și altele ar fi realizat activități cu o mare profitabilitate, ceea ce ar fi fost de natură să creeze, prin profiturile obținute, surse de venit la bugetul de stat.

Pe de altă parte, utilizarea forței de muncă disponibilizate pentru construirea acestor elemente de infrastructură ar fi degrevat bugetul asigurărilor sociale de stat de plata unor importante sume, sub formă de ajutor de șomaj sau indemnizații și alte sume care se oferă populației scoase din câmpul muncii.

Desigur, în felul acesta, ar fi devenit mai ușor digerabilă și trecerea unui număr însemnat de persoane din sfera activității productive, a mineritului etc., care, pe măsura trecerii timpului, nu mai sunt eficiente, în activitatea de dezvoltare a infrastructurii, printr-un proces util și eficient de conversie a forței de muncă.

În aceste condiții, ar fi fost simplu ca România să beneficieze de o infrastructură deosebită, să aibă absorbită marea parte a șomajului creat și astfel să se confrunte cu mai puține probleme socio-economice.

Într-o astfel de situație, ar fi fost lesne de presupus că Uniunea Europeană și mai ales NATO, interesate să fie prezente în zonă, ar fi apreciat că România are o infrastructură demnă de invidiat și ar fi gândit foarte rapid că este nevoie să atragă România în constelația țărilor membre UE și NATO, așa încât să se creeze condițiile de legătură cu Republica Moldova, Ucraina, Turcia și zona asiatică.

Dar aceste evoluții nu s-au înregistrat, fiind, probabil, mai eficient de privatizat sectoare importante ale producției de ciment, ale producției de bitum

ș.a., pe sume care oricând pot fi rediscutate, creând astfel mari dificultăți refacerii infrastructurii în țara noastră. Din această cauză, am fost lăsați „mai la urmă”.

Este ușor de presupus, în context, că țările din Uniunea Europeană au gândit în alți termeni acceptarea României în structurile uniunii, avansând de multe ori o posibilă amânare a luării unei decizii pozitive.

La nivelurile de decizie ale Uniunii Europene, aderarea României s-a pus în termeni particulari. Grupurile respective de țări și-au dat seama că intrarea României va necesita eforturi financiare substanțiale din partea acestora pentru a moderniza fie și numai elementele de infrastructură, iar România nu este pregătită să acceseze asemenea fonduri.

Nimeni nu consideră că privatizarea infrastructurii este un lucru rău. Rău este faptul că, din 1990 până în prezent, infrastructura nici nu a fost privatizată, dar nici nu a fost modernizată prin utilizarea resurselor interne de care țara noastră dispunea din belșug sau, mai târziu, prin utilizarea fondurilor comunitare.

Revenind la problema de fond, a reformei și privatizării în România, nici nu este greu de văzut că în toate țările, dar mai ales în cele care au fost și ele în proces de tranziție către economia de piață, menținerea unei economii mixte era o necesitate.

De aceea, privatizarea unor sectoare de activitate trebuie să se facă numai în momentul în care s-au creat condițiile ca acest proces să se facă în mod eficient și profitabil pentru sistemul macroeconomic. Din păcate, mari întreprinderi, unele producătoare pentru export, au fost în mod lent, dar ireversibil, lăsate în paragină, având în prezent mari datorii la bugetul de stat, la bugetul asigurărilor sociale și către alte regii autonome.

Altele au fost privatizate în mare grabă, cu participarea limitată a unor investitori străini, fără o competiție deosebită, așa încât sumele încasate nu sunt la nivelul pe care l-ar fi cerut performanțele acestor societăți sau regii autonome, fără a mai menționa privatizările ratate din cauza lipsei de bonitate a unor investitori insuficient verificați (ai putea aprecia faptul că procesul de degradare a unor întreprinderi a fost rezultatul unor „intenții” pentru a le aduce sub valoarea „zero” și apoi privatiza în proprietatea cui „trebuie”).

Este ușor de dat exemple, cum ar fi: IMGB, DACIA, ROMCIM, ROMTELECOM, dramaticul TEPRO, privatizările combinatelor siderurgice Reșița, Galați, Hunedoara – pentru a constata acum ce rezervă evoluția acestor privatizări –, ca să nu mai vorbim despre o serie de fabrici producătoare de îngrășăminte chimice a căror privatizare nu a însemnat saltul calitativ pentru realizarea unor producții deosebite și redresarea respectivelor societăți, ci lichidarea acestora.

Apreciem în acest context că încă nu este târziu pentru a se întreprinde măsurile necesare de sporire a atractivității pentru cei interesați și cu disponibilități financiare de a participa la procesul de privatizare sau de a investi, împreună cu parteneri din țara noastră, sume care să asigure echilibrarea și, mai ales, perspectiva relansării unor activități prin investiții interne și/sau externe.

• Atragerea investițiilor de capital strain - o prioritate

Am menționat mai sus, ca soluție vitală pentru stoparea declinului economic și consolidarea procesului de redresare, atragerea de investiții de capital străin în condițiile în care despre perspectiva creșterii capitalului autohton real nu se poate vorbi prea mult.

Realizarea de investiții de capital autohton pe seama unor credite bancare nu poate fi luată în considerare, atât datorită prevederilor legale în vigoare, cât și datorită nivelului ridicat al dobânzilor practicate și, de ce nu, datorită înseși crizei ce se conturează tot mai evident și la nivelul sistemului bancar.

În acest context, atragerea de capital și de investiții străine este singura cale de evoluție reală în orice situație economică, atât în România, cât și în lume, în general, și în Europa în special.

Din păcate, și în acest domeniu s-a făcut prea puțin, iar în multe cazuri când s-a întreprins ceva s-a realizat tocmai contrariul.

Legislația internă și politica fiscală au fost cele două mari obstacole în calea pătrunderii capitalului străin pe piața românească.

După ce lucrurile s-au aranjat oarecum și o serie de investitori străini și-au manifestat dorința de a plasa investiții în România, a explodat o nouă bombă.

În dorința de echilibrare bugetară, nu spun de rectificare, pentru a aduce venituri suplimentare s-a recurs la calea simplă a aritmeticii.

Adică s-a adăugat câte ceva la accize, s-a introdus TVA la unele tranzacții etc., fără să se facă o analiză temeinică și să se încerce o simulare, pentru a se vedea efectul măsurilor întreprinse. Concluzia amară constă în faptul că:

- investitorii își mai iau un moment prelungit de analiză și încearcă să facă anticipații;
- măsurile nu au efectul scontat, dimpotrivă, s-a redus consumul, în consecință, a stagnat exportul, iar posibیلی investitori sunt încă în expectativă;
- veniturile la bugetul de stat vin din fiscalitate exagerată și nu din veniturile economice concrete;
- imaginea externă este afectată, iar anticipațiile noastre se îndepărtează;
- noua calitate a României de membră a Uniunii Europene schimbă oarecum datele problemei, dar rămâne tot în sarcina noastră să pregătim temeinic proiectele pe baza cărora să se poată accesa fondurile disponibilizate pentru România.

Este mai clar ca oricând că pentru România nevoia de capital este vitală, în contextul în care cel străin, din motive foarte variate, dar și din cauza unei legislații nu tocmai adecvate, manifestă mare rețineră în a pătrunde masiv pe piața românească.

Înmatriculări de societăți comerciale cu participare străină la capitalul social subscris, în perioada 1991-iulie 2016

Data tranzacționării	Indice BET Plus (puncte)	Indice BET (puncte)	Indice BET_FI (puncte)	Indice ROTX	Volum	Număr tranzacții	Valoarea totală a tranzacțiilor - milioane lei -	Capitalizarea bursieră ^{*)} - milioane lei -
01.07.2016	960,20	6487,06	26614,62	12334,49	5693079	3907	17,0	120265,2
04.07.2016	960,36	6483,62	27105,51	12302,90	14442290	4054	21,7	119395,1
05.07.2016	963,93	6513,14	27297,27	12291,12	19874004	4250	19,1	118316,7
06.07.2016	952,75	6434,22	27096,51	12122,05	12371468	4631	16,5	116824,9
07.07.2016	959,02	6476,58	27268,52	12259,21	8762547	3387	16,4	118363,0
08.07.2016	958,99	6472,60	27375,16	12282,05	11013826	3507	19,9	119109,8
11.07.2016	961,94	6488,52	27959,70	12345,49	7803170	3913	18,2	119786,2
12.07.2016	967,52	6530,36	27544,41	12503,75	13803077	4507	18,6	121778,6
13.07.2016	974,47	6577,90	27418,33	12515,74	13247836	4185	19,0	121364,9
14.07.2016	974,92	6580,40	27517,29	12810,54	37301652	5106	40,2	126109,0
15.07.2016	980,10	6614,60	27694,10	12881,36	11157293	2812	14,2	126544,9
18.07.2016	981,55	6623,23	27814,85	12930,82	15480281	2609	15,1	126559,0
19.07.2016	984,52	6645,06	27790,82	12974,36	16878028	3032	29,0	129025,6
20.07.2016	987,76	6664,72	27937,33	13049,42	16193653	3348	17,1	129863,0
21.07.2016	983,47	6634,63	27878,14	13011,51	19120630	2882	20,6	129909,5
22.07.2016	983,57	6638,03	27962,25	13028,14	16840974	2997	21,4	130123,3
25.07.2016	985,50	6654,22	27827,24	13025,51	16579527	3225	16,4	129623,5
26.07.2016	985,76	6655,22	27890,57	13024,15	20852053	3400	17,8	131233,7
27.07.2016	996,41	6727,32	28133,69	13141,38	14827479	3796	23,2	131825,9
28.07.2016	992,33	6694,09	28186,58	13060,74	21121363	3825	39,6	131230,1
29.07.2016	997,05	6725,19	28291,20	13146,56	17748012	3389	25,1	131788,5
Total / Total					331112262	76762	446,1	

^{*)} inclusiv capitalizarea bursieră a Societăților de Investiții Financiare (SIF).
Sursa: Bursa de Valori București.

Sursa de date: Institutul Național de Statistică și ONRC, Buletinul Statistic nr. 7/2016.

Investițiile străine directe în 2009, datorită impactului negativ al crizei, au fost de numai 3.512.610,5 mii euro, fiind în 2010 de 3.914.440,6 mii euro, 3.329.432,4 mii euro în 2011, 2.856.416,6 mii euro în 2012, 2.355.803,8 mii euro în 2013, 3.877.239,8 mii euro în 2014 și 1.239.305,8 mii euro în 2015. Situația din 2016 arată diminuarea capitalului străin, situat la cifra de 913.887,0 mii euro.

Este greu de imaginat de ce în 2009-2012 nu s-au întreprins și alte măsuri pe linia stimulării investitorilor străini, în condițiile în care situația socială și politică a constituit o barieră în plus în calea celor care ar fi cutezat să investească în țara noastră.

Nu trebuie să existe rețineri în sensul legiferării stimulentele pentru atragerea capitalului străin și încurajarea capitalului autohton, deoarece tot ce se investește în România prin societăți comerciale românești, indiferent de proveniența capitalului subscris, constituie avuție națională.

S-a restrâns numărul țărilor care au investit în România.

În întreaga perioadă de după decembrie 1989 și până în prezent s-au investit 43.722.777,3 mii euro, care nu înseamnă prea mult în contextul în care aceste participări nu reprezintă, de fapt, vârsăminte în valută, ci participațiuni sub formă de subscrieri de capital și, de cele mai multe ori, capital în natură.

S-a evidențiat faptul că investițiile de capital străin sub forma participării la înregistrarea de noi societăți comerciale au evoluat lent sau sunt de „amplora” picăturii într-un ocean.

Astfel, este surprinzătoare reținerea unor țări tradiționale, cum ar fi SUA, care au investit puțin în societăți din România.

Din zona vecinilor, în afara Ungariei, Turciei și Moldovei și cele cu participări firave, celelalte țări sunt practic absente.

Dacă pentru țările est- și central-europene, confruntate cu problemele proprii ale tranziției pe care o parcurg ele însele, se poate găsi o explicație logică a fenomenului, pentru țări cum ar fi Grecia, unde „s-au dus“ flota și sistemul de comunicații românești, o pondere redusă în totalul investițiilor străine de capital în toți acești ani este de natură să ridice unele semne de întrebare.

Între acestea se detașează grupul țărilor arabe, care, deși dețin o pondere mare sub aspectul numărului de societăți comerciale înregistrate, în nume propriu mai ales, totalizează împreună sub 3% din totalul capitalului străin investit. Acest fapt explică și o serie de fenomene negative (evaziune, fuga banilor în exterior, desfășurarea de activități neesențiale și aparent nerentabile etc.).

Dacă am compara deficitul balanței comerciale, respectiv devansarea exporturilor de către importuri, cu investițiile totale sub formă de capitaluri în societăți comerciale, este ușor de văzut că, printr-o activitate neechilibrată, peste 90% din totalul investițiilor s-au anulat, prin practicarea unui comerț exterior total dezechilibrat. Situația este interesantă și dacă vom lua în discuție modul în care s-au înmatriculat societățile comerciale nou-înființate în 2010-2016, în profil teritorial, în România.

Vom constata că într-o serie de județe, cum sunt Tulcea, Vaslui, Bacău, Gorj, Buzău, Teleorman și altele, aceste investiții, sub formă de capital social subscris în valută la constituirea unei noi societăți, lipsesc sau se situează la un nivel foarte scăzut din totalul unor astfel de investiții. Există și unele excepții, cum ar fi municipiul București, județele Ilfov, Prahova, Timiș, Cluj, Brașov, Constanța, care se înscriu cu participări semnificative la formarea capitalului prin subscriere și vărsare de acțiuni sau părți sociale în valută, dar situația este total necorespunzătoare în contextul general prezentat.

Nu este de neglijat nici aspectul că „marii investitori“ provenind din țările dezvoltate sunt, de multe ori, cetățeni români stabiliți în respectivele țări. Aproximativ, pe această cale, de țara natală, indiferent de motivațiile acestora, este în sine lăudabilă și demnă de a fi încurajată, însă, în raport cu conținutul și obiectivele unor investiții străine de capital în România, rezultatele sunt departe de a produce efectele sperate.

De asemenea, este de semnalat faptul că, prin astfel de investiții, România nu a putut să găsească o sursă care să asigure cel puțin menținerea, dacă nu revitalizarea dezvoltării sale industriale.

Dacă am compara nivelul investițiilor de capital străin prin participare la constituirea de societăți comerciale în țara noastră cu celelalte țări est- sau central-europene, vom constata că România se situează în coada unui astfel de clasament.

Aceasta este o altă dovadă că trebuie să se pună în mod riguros problema modului în care este rearanjată și redirecționată această activitate.

• Evoluția investițiilor de capital autohton

Am analizat până în prezent doar modul în care s-au efectuat investițiile de capital străin în țara noastră. Aceasta nu înseamnă că trebuie neglijată atragerea de investiții autohtone. Deși capitalului românesc trebuia să i se acorde o atenție sporită, de fapt, investirea de capital autohton a fost frânată, din cauza lipsei de mijloace financiare, de imposibilitatea participării unor persoane fizice sau juridice române la unele proiecte, fie independent, fie în colaborare cu societăți comerciale externe. Din păcate, fie din populism, fie din nepricepere, încă din anul 1990 s-a pășit cu stângul

în acest domeniu. Așa, de pildă, vestitele „părți sociale“ (circa 38 miliarde de lei la nivelul anului 1990, adică circa cinci miliarde de dolari SUA) au trecut automat din sfera producției (ca sursă de finanțare) în sfera consumului. Această trecere s-a realizat pe fondul lipsei de activități productive și stocuri de produse necesare populației, ceea ce a avut un dublu efect negativ: în primul rând, s-au diminuat fondurile pentru dezvoltare, iar în al doilea rând, s-a creat un surplus de masă monetară, fără acoperire în produse și servicii la nivelul prețurilor anului 1990.

Părțile sociale existente în anul 1990 ar fi trebuit transformate în acțiuni, constituind astfel embrionul privatizării în România. Concomitent, în felul acesta, nu se dădea semnalul inflației în țara noastră prin dezechilibrarea raportului între volumul redus de produse și servicii, pe de o parte, și masa monetară deosebit de mare de care a dispus populația pe termen scurt, la momentul respectiv, pe de altă parte. Pe fondul unei astfel de situații, legislația referitoare la societățile comerciale, deși pozitivă în esența ei, nu a putut decât să creeze cadrul afirmării liberei inițiative și a mecanismelor economiei de piață, care însă, în absența unui capital autohton real și consistent, nu au putut genera dezvoltări de anvergură. Menținerea pe o perioadă îndelungată a unei structuri mixte a economiei prin coexistența sectorului privat în formare, reprezentat cvasi-exclusiv de întreprinderile mici și mijlocii, cu un sector de stat sau mixt la nivelul marilor unități economice, supus, la rândul său, unor succesive și anevoioase formule de privatizare, nu a fost de natură să confere, pe ansamblul economiei naționale, acel trend pozitiv presupus de procesul reformei. Dimpotrivă, pe măsura trecerii timpului și sub impactul unor măsuri de politică economică și mai ales fiscală, marile unități economice au fost decapitalizate și devalorizate, astfel încât privatizarea lor a devenit, indiferent de metoda preconizată, dificil de realizat sau, în cel mai bun caz, realizabilă în condiții derizorii.

Concomitent, sectorul privat, reprezentat de întreprinderile mici și mijlocii, confruntat, la rândul său, cu aceleași măsuri, a înregistrat, după perioada inițială de efervescență, același proces de decapitalizare și regres. Ilustrativă în ceea ce privește acest fenomen este contribuția adusă de sectorul privat la bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat, aport care în anul 2014 a fost de peste 64,3%, 2015 de 63,9%, iar în primele șapte luni anului 2016 de 64,3%.

În procesul privatizării nici nu poate fi pusă problema apelării la credite masive, atât timp cât moneda națională este scumpă, dobânzile real pozitive practicate de băncile comerciale sunt foarte mari, iar investițiile nu pot aduce venituri decât într-o perioadă viitoare. Este de înțeles deci de ce chiar și cei cu mare dorință și pricepere de a participa la procesul de privatizare își estompează ambițiile și gândurile, văzând pericolul ce se află într-o astfel de perspectivă.

De aceea, este de maximă importanță ca și acum, în ceasul ultim, ca procesul de privatizare, de reformă și restructurare economică să plece de la analiza reală a situației existente pe piața de capital din țara noastră, caracterizată prin lipsa de atractivitate pentru capitalul străin ce se dorește a fi investit în România, precum și prin lipsa de mijloace financiare cu care se confruntă agenții economici din țara noastră. Pe termen lung, este neeficient ca sumele ce rezultă din procesul de privatizare să fie utilizate ca venituri la bugetul statului, în loc să fie concentrate în fonduri care să asigure re tehnologizarea și pregătirea unor societăți comerciale și regii autonome pentru privatizare.

Desigur, este mult mai ușor să se procedeze în acest fel, dar există pericolul ca țara noastră să fie secătuită și mai mult de resurse financiare apte de a fi utilizate

în procesul privatizării. Ar mai fi de menționat și faptul că, practic, toate marile privatizări au mari volume în lucru, incluse sau deschise, la Parchet. Nu mai vorbesc de unele dosare care s-au închis prin sfânta „prescriere” a faptelor.

Concluzii

În această articol, am analizat ce a fost până în aceste moment și mai puțin de ceea ce va fi. În contextul evoluțiilor înregistrate în perioada 2000-2016, există temerea că va fi încă dificil de redresat „corabia în derivă”, numită economia națională. Investițiile străine vor depinde de perspectiva ca „noul guvern” să aibe un program de redresare a economiei naționale, iar cele interne de resursele existente, scutirea de impozit a profitului reinvestit etc. Există pericolul să se consume și micile rezerve financiare care mai există, să crească datoria publică, reducerea și degradarea, pe termen lung, a unor componente ale avuției naționale, astfel încât restructurarea în continuare a economiei naționale să devină și mai dificilă, dacă nu imposibilă.

Se impune conceperea și aplicarea unui sistem de sprijinire a sectorului privat, în speță a întreprinderilor mici și mijlocii, prin măsuri cum sunt:

- îmbunătățirea legislației în domeniul atragerii investițiilor de capital străin, care să ofere facilități deosebite și garanții guvernamentale pentru cei care vin cu proiecte majore, de interes pentru economia națională a României, iar sumele vizate a fi investite să fie de ordinul milioanele de euro;
- trebuie avut în vedere ca privatizarea unor elemente de infrastructură sau chiar a unor societăți comerciale care, chiar dacă sunt în dificultate financiară, reprezintă, prin asigurarea surselor de finanțare, un potențial de producție în viitor, să fie pregătită și să se creeze condițiile unei concurențe reale în privatizarea acestora;
- pentru capitalul autohton, este de maximă importanță crearea condițiilor de atragere a profitului obținut în investiții majore, prin crearea de facilități fiscale;
- trebuie să se aibă în vedere posibilitatea unor finanțări, a acordării unor credite în condiții avantajoase și mai ales accesarea fondurilor europene.

În fond, realizarea de investiții de către întreprinzători români, concretizate în obiective, reprezintă crearea de avuție națională, așa că nu există nici un pericol dacă, în condiții judicioase, se acordă credite. Chiar dacă aceste credite nu ar mai putea fi restituite, dacă proiectele au fost bine gândite, ele pot fi preluate și dezvoltate în continuare.

Astfel de măsuri trebuie însoțite de un pachet de programe care să vizeze creșterea productivității muncii și implicarea eficientă a populației active în proiecte, necesare și profitabile atât pentru indivizi, cât și pentru societate. Este dificil de cuantificat acum, modul în care vor fi alocate sursele pentru investiții sau vor fi atrase cele străine. Rămâne domeniul căruia trebuie să i se acorde o mai mare atenție pentru a consolida și proteja capitalul autohton, cel care poate asigura o evoluție concretă a dezvoltării țării.

Bibliografie

1. Aguiar, M., Gopinath, G. (2007). *Emerging Market Business Cycles: The Cycle Is the Trend*, Journal of Political Economy, no.115, pp 69-102
2. Aisen, A., Veiga, F.J. (2013). *How does political instability affect economic growth?*, European Journal of Political Economy, Volume (Year): 29 (2013), Issue (Month): C, pp. 151-167
3. Anghel, M.G., Anghelache, C., Stanciu, E., Popovici, M. (2016). *Fundamentarea deciziei de investiții / The substantiation of the investment decision*, Romanian Statistical Review, Supplement, no.8, pg. 85-93/94-103
4. Anghel, M.G. (2013). *Modele de gestiune și analiză a portofoliilor*, Editura Economică
5. Anghelache, C., Manole, A., Diaconu, A. (2016). *Evoluția investițiilor de capital autohton / The evolution of the Autochthonous capital investments*, Romanian Statistical Review Supplement, Issue 4/2016, pp. 21-28/29-36
6. Anghelache, C., Anghelache, G.V., Sacală, C. (2016). *Aspecte generale privind evoluția investițiilor de capital în România / General Aspects on Developments in Equity Investments in Romania*, Romanian Statistical Review Supplement, Issue 4/2016, pp. 74-82/83-90
7. Anghelache, C., Jweida Ihab Jweida SL, Popovici, M., Stanciu, E. (2016). *Analiza corelației dintre investițiile străine directe și export / Analysis of the correlation between direct foreign investment and export*, Romanian Statistical Review, Supplement, no. 10, pp. 71-77 / 78-84
8. Anghelache, C., Manole, A. (2015). *Unele fundamente teoretice privind corelația dintre Produsul Intern Brut și investiții*, ART ECO - Review of Economic Studies and Research, Vol. 6/No. 1, pp. 10-14
9. Anghelache, C., Armeanu, D. (2008). *Modele de evaluare a proiectelor de investiții publice*, Romanian Statistical Review, Supplement, Trim IV, pp. 10-19
10. Baxter, M., Kouparitsas, M.A. (2005). *Determinants of business cycle Comovement: a robust analysis*, Journal of Monetary Economics, 2005, 52 (1), pp. 113-157
11. Ebner, A., Bocek, F. (2015). *Best Practices as to How to Support Investment in Intangible Assets*, WWWforEurope in its series WWWforEurope Working Papers series with number 101
12. Gennaioli, N., Ma, Y., Shleifer, A. (2015). *Expectations and investment*, National Bureau Of Economic Research Working Paper Series issued in June 2015, Cambridge
13. Greenwood, R., Shleifer, A. (2014). *Expectations of Returns and Expected Returns*, Review of Financial Studies 27, no. 3, pp. 714-746
14. Eckhardt, B., Nunnenkamp, P. (2007). *Does Foreign Direct Investment Promote Regional Development in Developed Countries? A Markov Chain Approach for US States*, Kiel Working Paper No. 1374, 2007, Kiel Institute - Working Paper No. 1374 | 2007, pp. 3-30
15. Justiniano, A., Primiceri, G.E., Tambalotti, A. (2010). *Investment Shocks and Business Cycles*, Journal of Monetary Economics, 57, pp. 132 – 145
16. Okhrimenko, O., Manaenko, I. (2014). *Determinants Of Investment Support: Principles, Mechanisms, Efficiency*, Economics of Development, Volume (Year): 69 (2014), Issue (Month): 1, pp. 34-40
17. Popielas, M. (2012). *Harmonization Of Investment Services In The European Union - The Example Of Investment Funds*, Oeconomia Copernicana, Volume (Year): 3 (2012), Issue (Month): 1 (March), pp. 73-88
18. Radev, Y. (2014). *Economic Growth and Resource Amenity*, University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria in its journal Ikonomicheski i sotsialni alternativni, Volume (Year): (2014), Issue (Month): 2 (June), pp. 18-32